

Arxiu Històric de l'Hospitalet.
C/ Joan Pallarès s/n.
08901- L'Hospitalet.

Persona entrevistada: **Joaquina Vila Metaute** (D) .
(A vegades intervén el seu home (H))
FONS: CAN TRINXET.
Data: 1-octubre-2001.
Entrevistadora: Dolors Marín.
Duració: 1 hora.
Signatura: Ot6

CARA A:

Es diu Joaquina...
Vila Metaute.

I va néixer aquí a l'Hospitalet?
Sí.

A on?
D: Al carrer... Espera't... Al carrer Santa Bàrbara? No...
H: Al carrer Endelona dèiem abans.

Endelona? Però era el carrer Santa Bàrbara?
Era santa Bàrbara, allà dalt a vora el senyor Masot, aquell carrer que hi ha, allà. Allà va néixer la meva mare.

Ah, la seva mare ja era de Hospitalet?
I tant!

Deu ser de les poques...
La mama era filla d'aquí Hospitalet.

Sí? I vostès quants germans eren?
Tres, la gran es va morir als 15 anys.

I de què feia el seu pare?
El meu pare? A la Tecla Sala.

Treballava a la Tecla Sala. I la seva mare també treballava en el tèxtil?
Novadora, novadora de Cal Trinxet. A mi em va ensenyar ella.

Ah, sí? I a quants anys va entrar a treballar, Quima?
17 anys devia tenir jo.

I va entrar al Trinxet o no?
Sí, sí, ja vaig entrar al Trinxet.

O sigui, que vostè va entrar en el Trinxet abans de la guerra.

Sí, i tant! No, abans de la guerra no...

Als 17 anys va entrar, va néixer al 24, 34... sí, després de la guerra, als anys 40.

Sí, poc feia que havia acabat la guerra que vaig entrar a treballar.

I la seva mare havia treballat abans de la guerra ja.

Sí, la meva mare sí.

O sigui, que era coneguda del senyor Trinxet.

La mama ja tenia el número 1 de... del seu ofici era el número 1.

I què feia la seva mare a Can Trinxet?

Novadora i passadora.

I novadores qui són?

Les novadores són això, veus? Això és una novadora.

I què fan, nussos a...?

No, cargolar, cargolar-los un a un.

Ah, cargolar un a un els fils que hi ha a dintre el teler.

Sí, això mateix, veus? Això és el plegador. Llavors hi posen una veta i han d'anar agafant fil per fil i cargolar-los, eh? Has d'agafar un fil d'allà i un de la punta i anar cargolant, anar cargolant... Llavors has de tirar amunt, passar-ho per la cua i per aquí.

Déu n'hi do! I no n'hi havien gaire de novadores?

Eren 7 al matí i 7 a la tarda.

I llavorens el seu pare de què feia a la Tecla Sala?

Als vetans, cardes i vetans hi estava.

Què els explicaven els seus pares de la feina d'abans?

La mama va estar molt contenta sempre, molt contenta, va treballar molt agust, i quan van tancar Can Trinxet, que la van tancar a la guerra llavors se'n va anar a treballar a dos "puestos" molt famosos també, a la fàbrica nova...

A on era la fàbrica nova?

Aquí a la Bordeta.

Que hi havia una fàbrica que es deia la Fàbrica nova?

I després va anar a treballar cap aquí abaix, però també molt important, ja també està tancada, no em recordo com se deia.

O sigui, que sempre han treballat al tèxtil la família.

Sempre hem treballat al tèxtil, sí.

Llavors vostè quan entra a treballar és just després de la guerra.

Sí.

I també fa de novadora?

De novadora.

Que li havia ensenyat la seva mare o no?

La mama, em va ensenyar la mama.

I a on l'ensenyava la seva mare?

Primer am fils "suelos".

A casa.

No, no, a la fàbrica, sense cobrar, eh? Sense cobrar!

Sense cobrar?

Sense cobrar! T'ensenyaven i no pagaven, eh? Fins que vaig poguer agafar jo el ????, llavors sí, llavors vaig poguer ja... llavors ja van pagar-me, però mentres aprenia hi anavaa jo i no em pagaven.

I era normal fer això llavorens?

Sí, era normal.

Eren nenes aprenentes.

Aprenentes, erem aprenentes. Totes les que estàvem novadores a Can Trinxet, totes, totes, van passar per les mans de la meva mare.

Ah, o sigui, ella els hi ensenyava, no?

A totes les ensenyava, totes estaven amb la Carmeta...

Es deia Carmeta la seva mare?

Carmeta.

I vostè l'havia vist a l'Avelino Trinxet, el "jefe", el veien sovint o no?

Sí, de tant en tant, el veiem bastant.

Hi havien varios, no, dels Trinxet?

"Bueno", era el don Avel.lí i l'Antonio, dos germans, però llavors ja van venir els fills, també vaig conèixer al fill de don Antonio, que era més cap aquí, que l'Antonio ja era gran i

així i llavors ja venia el fill. Llavors van deixar la Trinxet i la van agafar Fabra i Coats.

Ah, no ho sabia això. Quin any?

Això no puc dir't'ho.

Així van tancar Trinxet...

Va deixar el Trinxet, Can Trinxet, Can Gras no, eh? Can Trinxet ho va deixar i llavors s'ho va quedar Fabra i Coats, me recordo.

I què feien? Seguien fent lo mateix?

Lo mateix, lo mateix, també era Fabra i Coats.

Què era, roba de llençol, no?

De llençol, havíem fet... pantalons "tejanos"... i llençols dobles.

Sí, això m'han dit, que fèieu doble ample, no?

Doble ample, fèiem així i l'obries i era tot llençol, això també ho fèiem. "Satina" havíem fet... després vaig estar molts anys que em van dir que hi havia poca gent i em van dir: "Quima, ens has de fer un favor". "Biscosia"!

"Biscosia"? No ho sabia, veus?

"Biscosia". Llavors em va dir: "Estem apurats", perquè les dugues novadores que... Ja anava a màquina, eh? Ja estava a Can Gras allavors, eh? Va tancar el Trinxet i em va dir el "jefe": "Cap a Can Gras". Perquè moltes s'apunten per pagar, deien que eels hi donguessin els quartos i marxaven i després en la llista no hi havia ningú que treballés. Jo deia: "Jo sí, jo vui treballar". I llavors em va dir: "Quima..." El "jefe" em va dir: "Tu t'aniràs cap a Can Gras". I em vaig quedar a Can Gras fins que van tancar. No, fins que van tancar no perquè vaig caure malalta, em va donar una embolia cerebral. Vaig estar que no coneixia a ningú, no menjava sola...

Quants anys tenia quan li va passar això?

53 o 54.

I es va recuperar?

Sí, sí.

Ja ho veig que està bé.

sí, sí, ho faig tot. Ja ho va dir el metge: "És jove, com que és jove es recuperarà". I ho faig tot bé.

Què recorda de la fàbrica? Quan va entrar amb 17 anys devia ser molt maco l'ambient amb les noies, no?

Molt maco, molt maco. Al passar de Can Trinxet a Can Gras molt bé, fins que no van canviar últimament els "jefes", llavors ho van destrossar tot.

Per què? Què va passar?

Eren uns "jefes" molt "severos", ens anàvem al lavabo i ens trucaven a la porta que sortessim. Allò va ser...! Ja ho sap el Fernando, li explicàvem, a algú només el tenien per vigilar, i si veia un teler que es parava... si es trencava el fil es parava el teler, "pues" ja anava cap allà: "Què fas en aquest teler?" Portàvem 18 telers, 18!

18 una dona sola?

Una dona sola!

Déu n'hi do!

Es van aprofitar.

Llavors anaven a aprofitar-se de la gent.

Sí, sí, s'aprofitaven de la gent.

Això al final de tot ja, que ja no hi havien els Trinxet, o sigui...

Sí, continuaven ells però la cosa ja no funcionava com abans. Van posar de "jefe" al Paco "Vino", al Rovira aquell.

Què era, el dels vins?

Sí.

Ah, el dels vins, que va posar allò a Santa Eulàlia...

A Santa Eulàlia. Llavors van agafar-ho de cap del director principal. Aquest va fer molt de mal.

I del principi, de quan vostè era joveneta recorda això de cel.lebrar el Dijous Gras...?

I tant, i tant.

Expliqui-m'ho, expliqui-m'ho, això m'ho han explicat algunes.

Tot ho cel.lebràvem, i venia Nadal, les festes de Nadal i on anem ara feien pollastres aquí i menjars i ho portaven tot fet i ho menjàvem allà. Li dèiem al "jefe": "De la mitja hora que tenim deixi'ns un "ratet" més, per què fem això". I ens ho deixaven fer, eh?

Sí? I què era, el dia de Nadal? No, el dia de Nadal feien festa.

No, la vigília. Totes les diades que venien allà es cel.lebraven, molt o poc però allà es cel.lebraven.

I ho feien a la hora del menjar, la mitja hora que els hi tocava.

Paràvem a les 8 i fins dos quarts de 9 teníem mitja hora per esmorzar, mitja hora.

Al matí, sí.

Al matí, quan anàvem a la tarda paràvem a les 7... que l'última època vaig anar de tarda, paràvem a les 7 i a dos quarts de 8 ja havia de tornar. Quan tornava a saltar el rellotge a dos quarts de 8 tothom allà en el "disparo", eh? Allò va ser... És que s'engegava la sala! És que la gent treballava a gust! Treballàvem a gust, vam treballar molt a gust, molt!

S'ho passava bé.

Sí, m'ho vaig passar bé.

Tenia moltes amigues? Sí.

Sí, allà sí, sí. Les treballadores totes ens parlàvem i estàvem... però després es va destrossar tot, amigues... Es va destrossar tot! ????, i grans, eh? Totes erem grans ja, eh?... Va haver una mica de... Però lo que va ser maco va ser de Can Trinxet fins que em van portar a Can Gras, van ser uns anys "maravillosos", "maravillosos". Ho dic amb tot el cor, eh?

Què recorda, què recorda com a coses agradables?

Mira, cada any la que feia la feina més ben feta i ho feia depresa se portava un llençol de premi.

Ah, sí? Ah, no ho sabia això.

No ho sabies? Cada any me portava el llençol...

Ah, perquè feien ???? vostès? No.

Nosaltres fèiem la roba, llavors es portaven a dalt a la confecció i ells ho brodaven, hi havien màquines.

Què feien brodat?

Molt maco. "Pues" cada any, cada any m'ho portava, donaven un "sobre" i a més a més et donaven el llençol, a la que feia la feina més ben feta, i jo m'ho vaig emportar molts cops, no és perquè em vulgui "halagar" però vaig demostrar que vaig fer-ho molt bé.

I a Can Gras també els altres que hi havien, el Franc que era el director principal, el Rovira, una colla que tots eren molt macos. Només que tinguessis un problema ... Jo al Rovira quan vaig tenir el meu home tan malalt, que el van operar d'esquena, anava al senyor Rovira: "Senyor Rovira vui plegar perquè he d'anar a la clínica per comptar com segueix el Ferran". "Marxa! Marxa!" Una cosa bona, i el Franc també, el Franc estava "loco" per la mama, perquè veia que era una treballadora que valia, valia. Erem treballadors, no perquè siguem nosaltres però ens vem fer estimar pels treballadors, ho feien bé, ho feien bé i ens estimàvem molt. Tot això.

I què l'anava a dir? De la guerra recorda coses? Debia ser molt petiteta.

Moltes coses, jo tenia 12 anys allavorens.

Què recorda, els bombardejios?

Quan va morir ma germana, quan la guerra.

Ah, sí? Va morir quan la guerra?

Va morir el dia de la Purísima.

Estava malalta?

En 12 dies, ens van dir que era tuberculosa.

Ah, això era horrorós, clar.

Vàrem quedar la meva mare, pobreta, que no ho sap ningú lo que va passar la meva mare... Llavors la meva tia, que tenia una llibreria a Santboi, una germana del meu pare, va dir: "Veniu una temporada cap aquí, perquè la Carmeta no vegui tant lo de la Maria".

Sí, per distreure's una miqueta.

Per distreure's una mica. I vem estar 8 mesos, eh?

Carai! A Santboi?

A Santboi. Llavors quan la mama va dir: "Bueno, ara vui anar cap a casa", vem venir cap aquí i el meu pare va posar una llibreria.

Ah, el seu pare estava al front durant la guerra?

No.

Ah, es va lliurar? Què era, més gran ja de lo que li tocava o què?

Sí, ja no va anar-hi. Llavors el van venir a buscar i van dir-li que havia d'anar allà quan feien la "recolada" ja, que venien... Ell ja era gran.

Sí, la retirada.

Van dir que es quedés a casa el Vila perquè havia de marxar a... a tornar cap aquí, i el papa va dir: "Jo m'amago i que em busquin!" Es va amagar, no va voler anar. No va anar ni a la mili, perquè ell va sortir número alt, no va voler tocar ni un arma, no va voler tocar res!

Llavors va posar la llibreria per la mama.

I van tenir una llibreria aquí a Hospitalet?

Sí, sí.

I a on estava?

Allà on hi ha el forn aquest d'aquí baix... A la placeta, aquesta placeta d'aquí...

A la vora de l'estanc?

Sí, sí, allà, al costat, al costat de l'estanc.

I fins quin any la van tenir?

Fins que va acabar la guerra.

Ah, fins que va acabar la guerra.

Quan va acabar la guerra, llavors venien aquells que van entrar, venien i s'ho portaven tot, paper de barba, llibretes... Tot, tot.

Això qui, els nacionals?

Quan van venir ens van prendre tot. Llavors el papa van dir: "Saps què, Carmeta? Portes avall..." El papa tenia molt de sentiment que anessim a la fàbrica, perquè ell tota la vida havia estat a la fàbrica, i deia: "L'última cosa que faré és posar els meus fills a la fàbrica!"

No volia, i a última hora, quan va acabar la guerra, al cap d'un temps llavors van obrir Can Trinxet, van tornar a obrir i al tornar a obrir el "jefe" li va dir: "Carmeta, et necessito!"

Ells van tancar perquè no es col·lectivitzés.

A Can Gras no, a Can Gras vam treballar, però a Can Trinxet...

Van seguir treballant a Can Gras? Ah, no ho sabia! A Can Gras van seguir treballant.

Van seguir treballant.

Llavors ho debien col·lectivitzar.

Sí, però a Can Trinxet van tancar, i quan van tornar a obrir llavors van cridar a la mama, li van dir: "Carmeta, obrim. Vine cap allà, que et necessitem!" Llavors al obrir vaig anar jo amb ella.

I llavors van tancar la papereria.

Sí, sí, sí.

Sí, o sigui, tot just al començar els nacionals.

Llavors d'aquí vam venir aquí davant de la Remunta.

Ah, sí? Llavors ja van anar a viure a...?

D: Vam venir a viure aquí a la Remunta, vam estar 40 anys aquí davant de la Remunta. ????

H: 40 anys no vas estar-hi.

D: 30 o 30 i "pico".

H: 30 tampoc. els teus pares sí però tu no.

Ah, llavors es va casar.

H: Es va casar i tenia 23.

D: 23.

I a on van anar a viure quan es van casar?

D: Ens vem quedar amb la mama a la Remunta, ens vem quedar amb ella. Llavors a mi em feia molta il·lusió un pis...

H: Vem venir aquí a l'any 70.

Quan van fer els pisos.

D: Llavors vem venir cap aquí, ens vem casar, vem marxar i aquí m'he quedat!

I què li anava a dir? Se'n recorda com es deia la papereria o

no? La que van posar els seus pares.

Ara no me'n recordo. No me'n recordo, filla.

I què venien? Llibretes...

Llibreria, llibreria, de tot.

Llibres també?

D: Tot, tot, una llibreria però maca, maca. Ja ho crec!

H: Tenien molt llibre català.

Tenien molt llibre català. Què era republicà, el seu pare, o catalanista?

D'esquerres, d' esquerres, sí.

Es que ho dic perquè miraré a l'Arxiu a veure si hi ha "algo", perquè no n'hi havien, o sigui, a aquella època... I com se deia el seu pare?

Josep.

Què més?

Vila Queralt.

I què era, d'Esquerra Republicana?

D'esquerra.

I què anava... Com se diu? Amb els Escalera i tots aquests?

No ho sé, perquè mira, el papa era polític però no s'havia posat mai amb ningú. Ell deia: "Jo sóc d'esquerres", però no s'havia embolicat mai amb ningú, si sentia tiros aquí es fotia allà! No volia sapiguer res!

No, això és normal, perquè quan vaig entrevistar al Navarro i tots aquests, eren grups d'aquí Hospitalet...

Però no es va posar mai en cap grup, no. Ell era d'esquerres però...

Sap si anava a l'Harmonia per exemple, que feien balls i així, aquí a l'Ateneu?

No, quan els papas es van casar ja van tenir els tres fills que van tenir i ja... I mira que la mama de balladora era la primera, eh?

Ah, no? I la seva mare anava a ballar?

Sí, aquí abaix a l'Ateneu, que llavors hi havia l'Ateneu. Anaven a l'Ateneu a ballar.

A quin Ateneu, al que hi havia vora la placeta d'allà del

Bacallà? Aquell Ateneu que hi havia allà?

Al mateix carrer, al mateix carrer. Jo havia anat a ballar també allà, havíem anat a ballar amb el Ferran a l'Ateneu, i a Santboi.

A Santboi també?

D: Cada dissabte i cada diumenge anàvem a Santboi.

H: Tu, ta mare no.

D: No. I tu de Viladecans. Ell venia de Viladecans i jo d'aquí.

Com el va conèixer al seu marit?

Ballant, oi? Ballant. Ja fa 54 anys, eh?

Què està casada, sí?

54!

I a quin ball el va conèixer, a Santboi, al seu marit?

A Santboi, a Santboi.

Era molt normal que la gent de l'Hospitalet Centre anés a Sant Boi.

D: Te'n recordes? Els diumenges on anaves? A ballar a Sant Boi. Això sí, que no arribés a les 10, eh? Perquè sino em venien a buscar!

H: Puc intenvindre jo?

Sí, pot intervenir, clar.

H: "Pues" quan ens vem conèixer... o sigui, jo tenia un amic que ara fa qüestió d'un any que va morir, tenia un any més que jo, i em va dir: "Escolta, per què no anem a ballar a Santboi? Conec una noia..." I em va presentar a ella, i va dir: "Es diu Joaquina i em té boig". Dic: "Mira, anirem".

D: Jo vaig preguntar a la mama. Li vaig preguntar a la mama: "Mama, amb qui es quedaria, amb el Josep o amb el Ferran?" Allavorens!

I ella què li va dir?

Amb el Ferran. Aquell era més baixet, era més blanquet, i aquest anava amb bicicleta i es veia més "machote".

Més fort? Es veia un home fort.

Sí. Mira, és mort aquell i aquest encara el tinc... Coses que passen. Va ser el padrí de bodes!

El amic?

El amic.

Ai, pobre! I no anaven a ballar a la Plaça Espanya? Perquè molts de Hospitalet anaven en autobus a la Plaça Espanya.

Mai, mai, mai. Sempre cap a Sant Boi.

I llavors les festes majors les feien aquí a Hospitalet?

Aquí a Hospitalet també, a l'envelat, havia un envelat allavorens i anàvem a l'envelat.

Sí, sí, tenien el Casino també.

El Casino, i a tot això hàviem anat, sí, sí.

I què recorda d'aquella època? Ho recorda amb alegria, no?

Sí, sí, molt, i a casa meva vem venir... com a totes les cases que avui estas bé i demà t'has enfadat, no? Però escolta, els 30 anys que hagi viscut a aquella casa l'he anyorada també, perquè vaig tenir molts records dels fills petitets, aquests fills petitets que t'esmeres d'aquella manera i ara tots se t'han anat.

Quants fills ha tingut?

Tres, tres, dugues noies i un noi.

I amb quants anys els va tenir? Perquè vostè es casa als 23...

Als 24 ja havia tingut a l'antonia, la M^a Antonia... als 25. Llavors en un any i mig vaig tenir la M^a Antonia i la Rosita, en un any i mig.

Ah, totes dugues seguides.

D: I després va venir el nen, amb el nen ja es portaven tres anys.

H: Tres i mig.

I alguna ha seguit l'ofici de vostè? No.

D: No, no, no, la gran és carnissera, l'altra és peluquera, i el meu fill tenia una botiga que els hi anava molt bé, aquí dalt al carrer Rocafort. Van estar 18 anys en una botiga molt bona que van fer... van comprar-se una torreta però ja era feta, no?, ja era velleta. Doncs tot lo que feien allà... van renovar tota la torre, la van posar molt maca. I ara resulta que està en supermercats, s'han arruïnat. La ruïna, la ruïna, van haver de tancar portes, es va haver de posar de paleta allà dalt, treballant pobret, de paleta, ja sabem lo que és el paleta, i li va sortir una altra feina per anar a montar antenes.

H: És montador d'antenes de...

D: Ara monta antenes. Ell és un noi que ha sigut molt treballador, no li fa por cap feina, i estaven molt enraderits i escolta, s'hi tira al coll. Després de 18 anys han tingut una nena! Ja té 6 anyets, però als 18 anys van tenir una nena.

4 néts només tinc, 4, 3 aquí i aquest, guaita. Amb 3 fills, 4 néts, poquets, poquets.

Sí, ara és més diferent d'abans, que abans tenien més criatures.

D: Sí, teníem més, tres... i aquests no: "¡Uno i se acabó!"

H: A casa hem sigut 11.

11 vostès? Déu n'hi do, no?

D: 11, 11.

I què li anava a dir? Són de Viladecans.

D: Ell és fill de Sant Climent.

H: Jo sóc fill de Sant Climent, el meu germà gran que va morir en la guerra era fill d'aquí Hospitalet, i es va posar malalt i quan la mare estava embarassada de mi li van dir que havia de canviar d'aires perquè... a Sant Climent abans tot eren muntanyes, i es van anar a Sant Climent. Mon pare era paleta i estaven fent una fàbrica allà dalt i se'n va anar cap allà i llavorens jo ja vaig néixer allà.

I el seu germà va marxar amb els de Hospitalet a la guerra?

D: Sí, als 18 anys.

Pobre.

H: Als 18 anys...

Ah, que era de la "Quinta del biberón". I el van matar. Com se deia?

H: Jaume Lluc. Va passar a França.

Ah, va passar a França als camps de concentració.

H: A la retirada va passar a França, 8 dies abans d'entrar els nacionals aquí va estar a casa nostra. Ell era el xofer del comandant ????, el germà d'aquell que van afusellar, García Hernández, aquell que era "manco".

I va vindre a casa i hi havia una riuada que havia fet un temporal i li vem dir: "Jaume, ves-te'n cap a Santboi, posa el cotxe abaix del pont i amaga't". I no ho va voler fer.

I llavorens vem sapiguer que va entrar a França perquè un d'aquí dalt de casa s'ho va trobar allà a França, diu que el meu germà no fumava i li va donar paquets però... després he anat a la Creu Roja i m'he bellugat molt per veure si podia sapiguer "algo" i res.

I res, quina llàstima.

H: I mira que jo he...

Ha buscat, ha buscat, no? Nosaltres també, un oncle d'aquí Hospitalet també, que va marxar amb la retirada i també no hem sabut mai res, i un dia el Hernández, aquest d'aquí que viu aquí darrera, aquell que era constructor el va conèixer a França ara fa dos anys. Diu: "Miri, jo sóc de Hospitalet". Diu: "Tu d'Hospitalet?" I era el nostre parent. Diu: "Em dic Silvestre". I era el nostre parent.

D: I ha tornat?

No, no, s'havia casat allà. Ara té néts, i era un nano. Clar, quan va marxar d'aquí tenia 17 anys, i es veu que cada vegada li costava més tornar, el van acollir con si fós fill d'una casa de pagès. Tenia tanta por de tornar que no va tornar mai més. Alguna vegada va escriure, però es veu que no van arribar les cartes i "bueno"... mai més. Com que era analfabet també... o sigui, que mai més va tornar. I quasi ni parlava català ja, clar.

Clar, tants anys allà.

Tants anys, imagina't. Això li anava a dir, d'això de la fàbrica, se'n recorda a vegades també de que passaven coses que no li agradaven, o de bronques dels encarregats o alguna cosa d'aquestes?

No n'he tingut cap! L'únic, que hi va haver un encarregat, que jo era joveneta... Jo volia "novar", em feia gràcia "novar", però a mi em feia gràcia "passar" també, que "passar" és el que fa el fil així, donar-lo en el ganxet, que se l'emporta amb el ganxet i has de fer-ho així. I em va dir: "No, no te'l dono aquesta feina". Jo volia "passar" perquè guanyava més amb el "passar". Jo volia allò!

I em va dir... que es deia Saturnino, era una mica "puñetero", i la mama diu: "Què?" Com que la mama ja feia anys que tenia el cul pelat allà dintre li va dir: "Què dius? La meva filla "passarà" i no "novarà", i si no ja saps a qui aniré a trobar".

Ah, i llavors ja està.

Jo volia "passar" no perquè guanyés més o m'agradés més, sino perquè jo volia guanyar més, m'entens?

Clar, i a més cobraven un porcentatge de lo que feien, no?

Sí, anàvem a "prima".

Déu n'hi do! I estaven totes assegurades i així?

Sí, totes.

I llavorens vostè va treballar primer a Can Trinxet i després a Can Gras. No sap quan va canviar d'una l'altra, quin any devia ser?

No me'n recordo. D'això sí que no m'en recordo.

Perquè de fet era com si treballessin a la mateixa empresa, no?, diguem-ne així.

Sí, sí, és que "antes" de tancar Can Trinxet, ja anaven parant telers i anaven tancant i anaven tancant, que em va dir un "jefe" que es deia Rovira: "Tu a l'altra banda. El teeu home no vol que treballis però no volem que marxis".

I el seu home per què no volia que treballés? Per què ja tenien la canalla?

D: Per la canalla, i la mama s'havia de cuidar, perquè la mama ????. Al estar per aquí amb la mama jo vaig plegar de Can Trinxet, vaig plegar quan vaig tenir a l'Antonia, i no podia treballar perquè la mama treballava i m'havia de quedar amb la criatura. I quan la mama es va jubilar...

H: Saps lo que va passar? Al quedar en estat va tindre un... d'allò tan dolent, i la baixa llavors no la donaven, i havia d'anar a treballar i llavors vem dir: "Fora!"

D: Llavorens vaig quedar a la casa i la mama es va jubilar i li va dir al Franc: "Franc, et falta una novadora? Perquè la Quimeta tornaria". Perquè llavors jo portava quasi 10 anys treballant, i em va dir: "Si et falta una novadora pensa en la Quimeta que tornarà". Diu: "Demà que vingui a parlar". Em van agafar de seguida. La mama es va jubilar i es va quedar amb la canalla, em va ajudar, em va fer molt, molt, i llavors jo me'n vaig tornar a treballar.

I així sa mare era diguem-ne la que cuinava...

Fèiem "turnos" per això, si anava de matí, a la tarda estava a casa, i si feia de tarda al matí estava a casa, o sigui, que no s'havia de cuidar de tot tampoc, més la canalla que res. jo al matí també feia la feina que havia de fer.

I com s'ho feien per anar fins a la fàbrica, en autobus o no?

Quan jo anava a Can Trinxet tan joveneta no havien cotxes, només anava el cotxe que anaven els pagesos al Born, i com que

no en teníem havíem d'anar a peu, tan si plou com si neva.
Llavors havíem de travessar la via!

Ah, clar, que no hi havia el pont.

No hi havia el pont.

I li feia por anar cap allà? Sí, perquè estava tot molt fosc.

Però no com ara, no com ara. Home, sempre anaves amb aquell respecte que no vingués un i... però no...

Hi havia molta gent que anava a treballar a les fàbriques.

Sí, molta gent, molta gent anava al Tecla Sala i anava molta gent...

I anaven a grupets?

No, no, la mama i jo sempre hem anat soles, si et trobaves algú t'hi posaves, oi?, però d'aquí casa... marxàvem a dos quarts de 5, eh? Perquè enss posàvem a treballar a dos quarts de 6, i teníem quasi tres quarts caminant, eh?

I a més anaven amb la "fiambrereta" del menjar, no?

Sempre amb el cistell la mama, pobreta.

Com anaven, a veure?

Amb el cistellet al braç.

Amb un cistell?

Sí, sí.

Què era, un cistellet de "mimbre" o què?

Només portàvem l'esmorzar, una mica d'esmorzar i prou.

Què portaven, què menjaven en aquella època?

Alguna truiteta i arengada, arengada amb bunyol.

Ah, això no ho sé. Expliqui-m'ho, a veure això del bunyol.

Com li dèiem? No em recordo com li dèiem, arengada, però no sardina de costa, arengada, eh? Arengada. Llavors quan les tenies fregides li posaves la farina i queda com un bunyol.

Què era com rebosada?

Com rebosada en farina. I allò, escolta què era bo!

I amb pa també o no?

Sí, sí.

Sí, Allavors què feien, com "bocata" o...?

Sí, en "bocata".

Amb pa amb tomàquet o així?

Sí, i si compràvem lluç també fèiem, encara que fós fregit al matí te'l menjes, el lluç fregidet, i una mica de fruita i a vegades a les 8 quan paràvem anàvem al davant que hi havia un bar, allà a "Cal Tofu" que deien, a "Cal Tofu". Allavors anàvem allà i deia: "Quimet, un cafè amb llet", anàvem a prendre un cafè amb llet.

Vostè i la seva mare?

Jo i la mama. Ma germana va treballar sempre a Can Gras, la petita va treballar molts anys a Can Gras, i jo també, però vui dir, era la vida molt distinta.

Marxaven les tres allavorens o no?

No, ma germana, pobreta, es quedava aquí, era més petiteta i es quedava sola a casa, i escolta, a vegades la veïna li deia: "Conxita, estic sola, que tinc por". "Vine cap aquí", la veïna.

Que era petita o què? Era molt petita?

Sí, era més joveneta. Escolta, ens portem 5 anys i jo tenia 17, quants tenia ella? 12, 12 anys.

Es quedava sola a casa.

A l'hora que marxàvem, a dos quarts de 5 de casa, "pues" la criatura tenia por.

I el seu pare també treballava a aquestes hores, no?

Sí, sí, sí, sí, tots treballàvem, tots. El meu pare quan va marxar d'aquí la Tecla Sala, se'n va anar a Can Masalleres, a Sant Boi.

Sí, sí que hi ha una fàbrica que es diu Can Masalleres.

Va treballar també molts anys a Can Masalleres. Es va morir molt jove el papa, va morir jove perquè va agafar bronquitis i... El meu pare es va quedar que no podia aixecar el braç...

Ah, sí? I això de què era?

Del cor, i molt de fumar, i es va quedar... amb 59 anys ja era mort.

"Bueno", i d'estar de peu també tan de...

D: Sí, de treballar, es va treure dels vetans perquè els vetans i tot allò, aquella pols que llença... El van haver de treure d'allà perquè no aguantava, no aguantava.

I mira, tenia el nen... quant tenia el nen, un mes quan el papa va morir?

H: El Ferran va néixer el dia 19... no, el dia 22 de gener i ell va morir el dia 19 de febrer. No va fer un mes.

D: Tanta il·lusió que li feia un nen, com que va tenir 3 noies, jo vaig tindre les dugues nenes primeres i un cop venia el nen,

deia: "Quina il·lusió, veure'm uns pantalonets córrer!" I als 59 anys va morir.

H: Va dir: "Ara tenim un nen aquí, li posarem Joseep Vila Queralt!"

D: Volia que li possesim el nom d'ell!

H: Llavors jo li vaig dir: "Bueno, i llavors jo què pinto aquí?"

Deia: "Calla, calla, calla, calla".

D: De tanta il·lusió que li feia! Llavors quan va morir la mama ja va continuar treballant a Cal Trinxet fins que es va jubilar, però es va jubilar aviat, la mama, amb 60 anys ja va dir que no volia treballar més.

Llavorens al marxar de Cal Trinxet de novadora, que va plegar, va dir: "Em retiro, Franc, em retiro"... ella i l'Angeleta, totes dugues, les dugues amigues que anaven juntes sempre. I diu: "Em retiro". I l'Angeleta li diu a la mama: "Em retiro". Diu: "Si et retires tu, Angeleta, jo també em retiro. Ja hem treballat molts anys, ja estic cansada", i amb 60 anys.

Llavors el Franc tenia una feinada... Ella estava a Can Gras llavorens, i el Franc diu: "Quimeta, vine, que vull parlar amb tu al meu despatx". "Que no passi res". Vaig anar cap allà i diu: "Digui-li a ta mare demà que vingui que vui parlar amb ella".

"Mama, que demà vingui".

Sí, sí, va la mama l'endemà i diu: "Carmeta, et necessito!" Ja dic que era la primera perquè era bona, era una senyora novadora. Diu: "Et necessito. Hi ha tanta feina que no sé com sortirem!".

Diu: "Franc, aquí no vui venir més. Ja estic cansada". Diu: "No, no, si te la portarem a casa la feina".

Ah, sí?

La van portar a casa. Van portar el novador... el meu home enguixat d'aquí fins aquí, doncs ell, pobret, tot i estant enguixat ajudava a la mama, perquè jo treballava a la tarda, i quan jo plegava enganxava amb la mama fins la una de la nit, a treballar amb ella. Els nens volien fer la comunió i com que no n'hi havien, llavors no és lo d'ara, no n'hi havia: "Mama, va!" Doncs van fer la comunió les nenes, gràcies a Déu, vem pintar tota la casa, vaig posar l'habitació i tot va sortir de Can Trinxet, tot treballant a Cal Trinxet.

Li van dir: "Demana el preu que vulguis! Jo et pagaré lo que em demanaras!", el Franc. Vam guanyar pesetetes, vam guanyar

I què recorda del Trinxet, com era l'Avelino i el seu germà? Què tal eran?

No s'avenien gaire els dos germans, no gaire. L'Avel·lí sempre estava quasi bé a Can Gras, i no li anava gaire, eh? Així com l'Antonio sempre venia allà i es feia veure, aquest no es feia veure gaire.

I diuen que era molt ric, que feia hostentació de que era ric, que tenia un "yate" i tot això.

Sí, sí, que era ric.

Aquest què era, l'Avelino? Era el que era més estirat, diguem-ne.

Aquest era l'Avel.lí, l'Antonio era més sencill, l'Antonio.

Sí? Era més sencill

Sí, i persona, molt persona.

Sí?

Sí, sí, sí. Jo no he tingut mai d'allò, oi?, però jo sentia que ho deien, que el Antonio era molt bona persona. Per Nadal li feien... li guarnien tots els telers, tots guarnits. I feien un arbre de Nadal que tocava el "techo".

CARA B:

... Li feien un "regalo".

Ah, sí? Entre els treballadors?

Entre els treballadors.

I què li donaven, per exemple?

Jo no me'n recordo, sempre li feien un "regalo", amb tot lo que recollien li feien el "regalo".

I llavorens, per exemple, quan vostès tenien alguna criatura també els hi feien un "regalo", no? Que els hi regalaven roba, una canastilla o alguna cosa?

A mi no m'han regalat mai res.

Ah, no? Alguns m'han dit que sí, que els hi havien regalat una peça de roba...

A mi no m'han regalat mai.

Ah, no?

Per Nadal, que em donaven el llençol! Allò sí, allò era per Nadal, però donar-me pels meus fills a mi no...

I no els hi donaven mai roba?

Sí, havien venut llençols.

Ah, els hi venien?

He venut a la plaça, llençols, els treia de Can Trinxet, brodats, brodats, eh? Me'ls donaven i jo els venia.

Però llavors vostè els havia de pagar també a Cal Trinxet.

Clar, els pagava jo i llavors si treia mil pesetes per llençol o 500, "pues" tot això que tenia. Ara, llavors van fer paquets de roba, roba de cotó, de cotó, que treballàvem amb cotó...

Cotó roig d'aquell, no?

Encara en tinc... Feien paquets de 5 kilos i t'els venien.

Ah, de cotó roig.

De cotó roig.

Llavors els hi venien?

Sí, llavors fèiem llençols nosaltres per casa i així.

Clar, i coses que eren de menester, roba...

Jo de Cal Trinxet tinc molts bons records.

I per exemple, quan feien viscosilla, tot això, també els hi deixaven agafar o així la roba?

No. Llavors van trobar que faltaven les novadores del matí, vem quedar amb tres "turnos", quedava el "turno" de nit, tarda i matí. Vem quedar dugues novadores a la nit. I em va dir el "jefe" aquest que havíem tingut una mica de problema, em va dir: "Quima, et necessito". Dic: "Què vols?" Diu: "Mira, que hi ha això de la viscosilla al matí, no tinc a ningú i tinc un "pedido" molt gros per fer, i m'has de venir al matí a treballar, encara que siguin tres hores".

Doncs jo em llevava a les 6 del matí, m'anava a treballar, feia tres hores al matí, i a la tarda, a la una i mitja tornava a estar allà.

Déu n'hi do, eh?

Hi ha testimonis, eh? Em deia: "Et necessito, demana el que sigui, però jo et necessito perquè hi ha un "pedido" molt gros de viscosilla..."

Això sí, quan acabava si no podia acabar el teler, que era l'hora de plegar i no havia acabat, posava la màquina aquesta a sobre el banc, que hi havia com un banc i anava corrent de mica en mica, eh? Tal com anava novant, anava corrent la màquina, l'aguantaves amb la mà i anava poquet a poquet.

I em va dir: "Quan marxis si no pots treure la màquina, tranquila, agafes un tros de llençol i el tapes que no el pugui tocar ningú", perquè no ho podia tocar ningú. I llavors jo m'he n'anava, però feia tres hores cada dia, al matí anava a treballar tres hores per puguer tirar amb empenta, per això dic

jo que tinc moltes coses que agrair. Em van pagar lo que vaig demanar, tant a mi com a l'ajudanta! Dic: "Tu, aquesta ha vingut les mateixes hores que he vingut jo!"

Ah, clar, perquè això que em deia, anaven en parelles, no?

A aquesta haviem de ser dugues, si no no... Una de sola, però per preparar-ho tot haviem de ser dugues.

Hi havien dones que sempre eren les mateixes...

H: La seva companya era gitana.

Ah, sí? La seva companya era gitana?

Era gitana, i molt bona nena.

I d'on era? De quin barri era?

De la Torrassa... no, de la Florida.

I era una gitaneta.

Sí, però allà tothom la volia molt perquè era molt treballadora, lo que no era fina, no era fina de treball, sempre l'havies d'estar darrera: "Tu, vigila això, vigila allò", no és perquè ho vulgui dir, però no deixava les coses ben fetes.

I què diu el seu marit, que venia a dormir aquí i tot?

D: Sí, sí, molts dissabtes.

H: Quan anàvem a... quan fèiem excursions i...

D: Fèiem excursions i ja venia a dormir aquí.

H: Al Centre Excursionista d'aquí Hospitalet.

Vostès eren de la UEC?

D: No, no.

H: No, però anàvem amb uns de la UEC. Anàvem a Blanes amb el tren.

Ah, sí, aquell tren que feien a Blanes, jo he anat de petita, sí.

H: I aquesta noia doncs, perquè estigués d'hora aquí venia...

D: Aquí es quedava a dormir.

H: Es quedava aquí i a l'endemà ja marxàvem junts.

Ja anaven tots junts, no? Clar. Em deia el seu marit que l'any 59 va entrar vostè a Can Gras, que ell ara ho estava comptant i era l'any 59.

D: Jo no me'n recordo.

H: Tenia 36 anys, l'any 59.

I què feien a aquella època? A part d'anar a les excursions aquestes del tren especial que feien al juliol a Blanes? Perquè llavors ja no anaven a ballar, quan ja tenien els nens ja no

anaven a ballar. Doncs què feien els diumenges, anaven al cinema?

No, el diumenge em passava el dia rentant la roba, rentant i deixant tota la roba a punt per la setmana, planxant... A la tarda feia rustidet a la casola pel vespre per sopar i planxar tota la tarda. Quan vaig ser més gran jo li deia: "Mama, ens anem al cine, vols venir?" A vegades venia, i a vegades em deia: "Avui no vui venir", però ja tenia "morros" tota la setmana, eh? No ens deixava anar enlloc, no volia que surtíssim.

Qui?

La meva mare.

Ah, no? Per què?

No volia, no volia estar sola.

Ah, que no volia quedar-se sola, clar. Això ho fan a vegades les persones grans.

Però no era tan gran com això. Quan vam venir a viure aquí dic: "Mare, aquí ets a casa". Va volguer venir a aquesta habitació d'aquí perquè allà abaix no, es va volguer quedar aquí, cosa rara.

"Bueno", i ja vem venir cap aquí però la mama... El diumenge, passàvem el diumenge treballant, al de matí fèiem dissabte perquè era d'alts i baixos, els nens treballaven, que un va anar a treballar a la "pasteleria", l'altra era peluquera, i la gran també... anaven aquí a Ca la Montserrat, van treballar molts anys aquí a la "pastelería", i si marxaven ells qui havia de fer la feina?

Vostè, clar, clar.

D: Ja està, mira. Allavors... no sé què anava a explicar-te.

Ah, sí, hi havia una cosa que teníem el "jefe", aquest últim que es deia... no me'n recordo...

H: El Cesari, no?

D: No, el Cesari va ser el fill de puta més gran que vem conèixer! S'ha de dir la veritat, era dolent, era dolent, era dolent. Quan vaig anar a cobrar la paga que m'han deixat, que m'han deixat una paga de 700.000 pesetes pels anys que portava treballant i un any i mig de "paro"... Em van deixar un any i mig de "paro" i quan vaig anar al despatx de Barcelona, a la Via Laietana, quan em va veure el Cesari diu: "Què? Estas contenta?" Dic: "No contenta, contentíssima". "Vens a cobrar?" Dic: "Menos mal que t'he perdut de vista!"

Aquest era dolent, no?

Era dolent, molt, molt, molt, no em va agradar mai, mai. Hi havia el Freixes, que era l'encarregat nostre, deia: "Senyor Freixes..." Perquè com que al matí no hi havia novadora i a la nit tampoc, jo dissabte feia "menos" hores el dissabte que els

altres dies, no? Deia: "Aquestes 4 hores que he de venir demà a fer a la tarda, per què no me les deixa fer seguides a les 2 o la una de la nit?" Ho feia, deia: "Quedeu-se, quedeu-se, sí, con tal que acabéssiu la feina..." Ens ho deixaven fer, deia: "Senyor Freixes, em quedo..."

I quan era l'hora de plegar, tant si eren les dos com si era la una, plegàvem, però a l'endemà tenia el dissabte per mi, m'entens?

Clar, llavors guanyava un dia de festa, diguem-ne així.

Guanyava un dia de festa. Clar, venia a casa i anava a dormir molt tard i tot això, però el dissabte ja sabia que no m'havia de moure, ja podia fer la feina i adelantava.

No perdia el temps en el viatge amunt i avall...

Adelantava, adelantava, i per això ho feia, mai em va dir que no, i quan va plegar, que va plegar "antes" de que tanqués Cal Ttrinxet, Can Gras, "antes" de que tanqués i veia que la cosa ja anava malament, li va dir a la Damiana, diu: "Aquesta bolsa de confits els hi dones a la Quimeta". Me la va donar, jo no hi era perquè estava malalta, jo ja no hi treballava, ja no treballava jo. I li va dir: "Si veus a la Quimeta, aquesta borsa de caramels és per la Quimeta". Això el "jefe", el encarregat. Aquell també era molt bona persona.

I com erea la fàbrica? Perquè a dintre hi havien jardins, hi havia algun hort, no? Què recorda de la fàbrica, de la Trinxet? A dalt hi havia com un hort, hi havia un llimoner o així, no?

Sí, i a Can Gras hi havia un d'allò... Aquí hi havia la torre de Can Gras, doncs a la part de dalt, tot allò era com si fos una piscina, no una piscina, una balsa molt gran, allà es va morir un nen ofegat, va saltar per la via, que tocava la via i es va morir ofegat allà.

I allà qui vivia a la torre, els encarregats?

Allà havia sigut un d'allò de monges.

Ah, sí? Un convent?

Havia sigut... quan era petita, ma germana gran i jo estàvem allà.

Ah, o sigui, abans de la guerra.

Abans de la guerra.

Allò era per cuidar les filles de les treballadores.

Això mateix, això mateix.

Ah, i havien unes monges?

Sí, sí.

Ah, no ho sabia, veus?

Sí, sí, això jo ho sé per la mama, jo llavors no...

Clar, no se'n recordava.

Jo tot això no ho he conegut. Llavors el van treure i el que estigui aquí que s'espabili com vulgui.

I llavors qui vivien, els encarregats i així, allà a aquesta casa?

Sí, llavors aquí tenien un encarregat.

Llavors coneix a un que es deia Salvador, Jaume Salvador? Que el seu pare hi vivia, però ell no va volguer viure, perquè clar, volia sortir de la fàbrica.

El que vivia allà va ser lampista, parlo de Can Gras, eh?

Sí, de Can Gras.

Allà vivia el lampista i vivia el Franc, que quan es va jubilar ja va plegar, i llavors hi va anar a viure el senyor Rovira, que també era un "jefe".

Llavors vivien a la fàbrica mateixa.

Sí, va tenir pega el senyor Rovira, em va apreciar molt.

I per què diu que va tenir pega?

Perquè al pobret se li va morir la filla, se li va morir la dona i va tenir molta pega, pobret, i ell va morir també.

I el Fran va dir: "Macho...!" Perquè al Franc també li van fer "putada", pobre... El Franc era el director principal de Can Gras i de Can Trinxet! El "jefe" principal!

I per què diu que li van fer "putades"?

Pobret, "hasta" els diumenges si hi havia un teler espatllat, el Franc anava allà i ho arreglava, perquè el dilluns es pogués treballar. I el van treure de "jefe" principal, i lo que passa, el van treure de "jefe" principal i van posar un altre i ja ho van començar a deixar una miqueta de banda... i quan es va jubilar li vem comprar la tele llavors, totes les treballadores li vem comprar la tele i no sé què més li vem regalar quan va plegar. Llavors eren les primeres teles que sortien! Li vem fer un bon regal.

Diu: "Però d'aquí marxo i no em veureu mai més".

Ah, sí? Estava avorrit, estava avorrit.

No va venir mai més.

Debia tenir ganes de jubilar-se.

Sí, el Franc, i tant, era molt més gran que jo, sí. Llavors jo ja estava a Can Gras. Llavors anàvem amb bates les novadores,

portàvem el coll vermell perquè ens coneixessin les que erem novadores, i les que eren teixidores portaven el coll verd.

Ah, sí? I com era?, ara veig les fotos, el uniforme de quin color era?

Aquest no, aquest no ho és, aquest és un uniforme que no sé si era blau marí o no sé... aquest no, aquest no. Aquesta estava també, era l'ajudanta que tenia, el vaig llençar jo...

Els uniformes els hi donaven allà?

Sí, sí, sí.

Això sí, totes anaven amb uniforme.

Quan van inaugurar Can Gras amb totes llums fluorescents, que ja saps tu que cada teler portava la seva "bombilleta".

Sí, abans hi havia la "bombilleta".

Hi van posar tota la sala amb fluorescents, un "pasillo" ample com tot això, el "pasillo", el "pasillo"... i allavors telers aquí, telers aquí i el "pasillo". Va quedar una sala a Can Gras! Jo quan vaig plegar em feia pena.

Sí? Clar, perquè era maco, no?

Quan van inaugurar les llums fluorescents, amb aquella claritat que teníem a dintre, va ser maco.

Ah, i el soroll què el recorda, ara que em deia que era tan maco.

Era horrorós, oi, el soroll?

Això a Can Trinxet quan cada teler portava la seva "correatge"...

La seva corriola, perquè hi havien aquelles corrioles que anaven... que eren "enverrats" encara. A Can Trinxet sempre van anar amb "enverrats", no?

Sempre vem anar amb "enverrat", a Can Gras no.

Ja era més moderna.

Ja anava amb motors, de la casa Sardá, "sardans" li dèiem als telers.

Llàstima, perquè a Can Trinxet lo que no van fer va ser renovar el material.

No, no ho van renovar, no. Allà hi havien 400 telers, eh?

I què eren de "garrot"? No.

De "garrot".

Ah, eren de "garrot". Déu n'hi do!

Sí, sí, de "garrot", de "garrot". I els de Can Gras ja portaven el redobe i quan s'acabava la "evilla" ja donava la volta i ell mateix ja es descarregava i no es parava el teler. Era més modern, era més modern. I tot amb motors, res d'"enverrats".

Clar, devia fer un soroll l'"enverrat"!

I teníem aire acondicionat, i a l'hivern teníem calefacció. Hi havia uns motors que desprenien aire i humitat, perquè això si està sec es peta, i si tenia una miqueta d'allò... no es trenca tant.

I mai va pensar de canviar de feina? Per exemple, anar a treballar a La Seda, a Can Vilumara o així?

Que va, jo d'allà no em movia.

Ja estava bé allà.

Sí, sí, ja estava bé. Quan vaig plegar d'allà que vaig tornar a fer hores i així, vaig anar a una fabriqueta... Saps el col·legi d'aquí dalt, de Cal Masot? Doncs allà mateix hi havia una fabriqueta...

Com se deia?

H: Pijoan.

D: Pijoan, ell es deia Pijoan. Em van dir: "Mira, aquí hi ha una fabriqueta que hi ha 8 telers. Si vols anar a fer de teixidora..." Doncs feia de teixidora i de novadora, teixia jo i quan s'acabava el teler el tornava a carregar jo. Ho vaig fer jo.

Va estar molts anys aquí?

No, poc, poc, poc, treballava aquí quan em van cridar una altra vegada aquí, i vaig dir: "Em vaig a Cal Trinxet".

Clar, perquè era més segur.

Clar, una fabriqueta de 8 telers poguent estar a una tan important com era Can Trinxet... perquè va ser molt important Can Trinxet.

Sí que va ser molt important.

Molt important!

Vostè ho sabia que treballava a una casa important i així, no?

Sí. El primer dia de treballar ja portàvem... no sé, sortia molt plena de borra i... sortíem molt mal arreglats perquè sorties de les continues o sorties d'un altra "puesto" i despren més borra, el teler no despren borra, i la feina més fina de Cal Trinxet era novar, era dee novadora, la més fina era novadora.

I què li anava a dir? Se'n recorda per exemple, de les grans festes, diguem-ne, això del Congrés Eucarístic, que molts hi van anar en autocar a la Plaça Espanya?

No.

És que algunes m'han dit que se'n recordaven de que les havien portat.

No, no.

O per exemple, si feien alguna festa el 18 de juliol.

Haviem anat una vegada pel 18 de juliol aquí a Can Fabra i Coats.

A la Fabra i Coats havien anat?

A la Fabra i Coats ens van portar una vegada, no sé quina festa era però sé que ens van portar una vegada. No sé per què va ser, no ho sé, però sé que ens hi van portar.

Què van fer, un dinar o alguna cosa d'aquestes?

Sí, va ser com un dinar, sí.

I què anaven, en autocar?

En autocar, sí.

Perquè algunes diuen que recorden que anaven en camions a algun lloc...

D: No, jo no he anat mai.

H: No, lo dels camions era quan va acabar la guerra i llavors feien el 18 de juliol, anaven molts en camions a Castelldefels o...

Sí, anaven a la platja o així m'han dit.

Jo no vaig anar mai.

Clar, a més tenint canalla ja no devia ser tan d'allò.

Quan ens vam casar vem quedar pels ???? i per la mama, que la mama va morir als 92 anys.

Déu n'hi do!

92, eh? Pobreta, va agafar com una petita ambolia i ja està.

Llàstima, que m'hagués agradat entrevistar-la perquè m'expliqués d'abans de la guerra.

D: Tenia ???? , anava com una nena, eh? Perquè a ella l'agradava anar a punt de mirall, eh? Més que jo, més presumida... "Rosita, que venen a fer-me la permanent!" "Rosita, renta-me les ungles!"

H: Fins que va morir, perquè quan li va agafar aquesta ambolia, va estar 4 o 5 mesos fins que es va morir, però abans de que l'agafés això anava amb 91 anys amb les ungles pintades i...

"Bueno", és que això les senyores de fàbrica s'arreglaven molt,

les dones que treballaven tenien una tendència a arreglar-se.

La mama sempre anava molt arreglada, molt, però llavors quan sortia tanta gent amb aquell mal vestir i aquells cap de borra, ara ja no es veia, ara ja es veia una cosa que tothom sortia com senyores de Cal Trinxet.

Clar, és que després de la guerra la gent passava molta gana, eh?, o sigui, que la gent no podia arreglar-se.

Però vui dir, que a pesar de que no es poguessin arreglar, doncs al "menos" pentina't i treu una miqueta la borra abans de sortir al carrer, o no?

Clar, clar, i no ho feien?

Què va! Sortien d'allà fets uns guarros. Nosaltres no, perquè la feina nostra no era de tenir borra, oi? No era de tenir borra, però lo que era el jornal, que deien el jornal...

Ah, això es deia el jornal?

Les que treballaven a jornal.

Perquè diguem-ne, no eren especialitzades aquestes noies, no?

Home, sí que debien tenir les seves d'allò perquè home, això que anava aquell carro endavant i en darrera i havien d'agafar el fil deseguida i novar-lo cap a darrera perquè el carro tornava... Tenia el seu merit, o no? Era més bast, era una feina més basta.

I això es deia jornal.

Jornal, les que treballaven a jornal, eren a una altra banda, telers i novadora.

I recorda cap al final de Can Trinxet, que les coses eren més "maldades", recorda per exemple, si la cosa es va polititzar o no encara? Perquè era ple franquisme encara.

No.

O sigui, no recorda per exemple, si va intentar...

Quan Can Trinxet encara hi havia el Franco, i tant.

Sí, sí que hi havia el Franco, sí. Llavors no recorda per exemple, que es polititzés la cosa de sindicats...

No, es tanca i es tanca. No va haver cap tipus de res, de res, de res.

I se'n recorda haver tingut d'anar al sindicat vertical per feina...

Jo era del comité.

Ah, vostè era del comité del sindicat vertical.

"Bueno", em van fer... com ho diuen allò?

Enllaç potser?

D: No, enllaç... Què era jo?

H: Enllaç sindical.

D: A Can Trinxet van votar-me i vaig sortir la primera. I vaig dir: "No, jo no tinc temps". Hi havia una que feia molts anys que ho feia, que es deia Cinta, dic: "Tu Cinta, endavant i jo darrera". Hi havia reunió, cap al despatx: "Anem a la reunió". Parlaven tan políticament que no ens enteràvem... només s'enterava ella, perquè ella sabia per on anava la cosa.

Perquè llavors aquesta noia era de Falange potser.

No, no. Era més de dretes que d'esquerres.

Ah, clar, la gent del sindicat vertical d'aquella època.

D: Ella era més diguem, de dretes que d'esquerres, era molt "d'iglesia" i sabia per on anava. Jo quan sortíem de la reunió i em deien: "Quimeta, com ha anat la reunió?" "Ah, pregunta-li a la Cinta. Jo no he entés res".

H: Al sindicat vertical del d'abans, jo era el president d'alimentació i química del Baix Llobregat, d'aquí de Cornellà, i al mateix temps era de Comissions Obreres.

"Bueno", clar, perquè Comissions va anar fent dintre del sindicat vertical. Això a quin any era?

H: Era a l'any 61.

Clar, era quan ja comença a canviar tot, o sigui, als anys 60.

H: He anat a Madrid a fer els convenis i tot.

De què, del sindicat vertical?

H: Del sindicat vertical, sí. Alguna vegada que vaig anar-hi els d'allà Madrid deien: "Es que estos de Comisiones Obreras no sé como se las apañan pero..."

D: Jo no vaig volguer sapiguer res.

"Bueno", perquè les dones no estaven tan polititzades.

D: No, no, no, hi havia reunió i em deien: "Quima, hi ha reunió". "Ah, aneu, aneu, ja vinc", i no hi anava, no hi anava.

H: Te'n recordes quan van matar a aquells 5 advocats allà a Madrid?

Sí, sí, sí.

H: Dugues vegades a l'any havia estat en el despatx.

Ah, sí? Que era a la "calle" Correo em sembla que era, no? I vostè havia anat allà, ostres. Déu n'hi do!

H: Dugues vegades a l'any jo estava allà... perquè un dels advocats ens portava tot lo del conveni.

D'on, del Baix Llobregat?

H: Era nacional, perquè eren d'alimentació, que era el sucre... eren d'alimentació i química la fàbrica, però estaven el Sucre amb la Ebro, la Companyia Agrícola, l'Azucarera española i tots aquests...

Ah, clar, llavors era tot el mateix conveni.

H: Conveni nacional.

I vostè recorda haver fet el servei social, ara que parlàvem dee tot això?

Vaig anar-hi.

A on va anar, aquí a Hospitalet?

Sí, a La Farga.

Ah, a La Farga ho feien?

Ho feien, em vaig apuntar voluntaria per anar a la guerra, eh? Durant la guerra, eh?

Durant la guerra civil.

Durant la guerra. Em vaig fer voluntària per donar de menjar, a La Farga, fèiem menjador.

Ah, però això era després de la guerra, perquè quan la guerra hi havien els rojos. Debia ser després, que van fer un menjador de l'Auxili Social.

Sí, l'Auxili Social.

Llavors es va fer voluntària per anar a donar el menjar dels nens.

Sí, sí, però no vaig estar molt temps, però em vaig oferir per anar-hi.

Perquè hi havien molts nens que no tenien pares, no tenien per menjar...

No tenien res, molta misèria, molta misèria.

Llavors què, els enviaven menjar...?

Portaven el menjar fet ja, llavors ho havia de servir.

I eren els dies de cada dia o eren els diumenges això?

Cada dia, els dies de cada dia, però no hi anàvem mai a les tardes, s'ho anaven repartint...

Ah, debien de fer "turnos".

Sí, s'ho anaven repartint. I jo vaig anar-hi voluntària per anar-hi, sí, sí.

Perquè devia ser abans d'entrar a treballar, que devia de tenir vostè 17 anys o així, joveneta.

Encara era jove.

Sí, hi havia un menjador, he vist alguna foto. Hi havia un menjador de l'Auxili Social, sí, davant de La Farga, eh què sí? Al carrer Barcelona, que hi havien unes dependències de La Farga i allà sé que van fer menjadors. M'ho van dir els de La Farga, o sigui, que...

Sí, me'n recordo, Mare de Déu! I en la guerra em vaig fotre a l'Esquerra, que en deien Cooperativa d'Esquerra...

Ah, no ho sabia, a on, a on hi havia una Cooperativa d'Esquerra?

Espera't, què te diré jo?... Al carrer de la Plaça, amunt, cap al carrilet. Sap on hi havia el ball? Que feien lo del Casino? Per allà, per allà.

Ah, allà hi havia un Centre d'Esquerres.

Sí.

Llavors allà què feien?

Era un local i van posar una carnisseria, van posar com... Hi havia la carnisseria que era la Maria del Bou, l'has coneguda?

Sí, sí.

A mi m'ha ensenyat ella.

Ah, sí, a què, a llegir i escriure?

No, a carnissera!

Ah, que vostè va fer de carnissera?

Vaig fer de carnissera tota la guerra.

Tota la guerra van estar...

Allà, la Maria del Bou em va ensenyar a tallar.

Que ella devia ser amiga dels seus pares, no? La Maria del Bou?

No, era perquè era la guerra... Tinc tres talls per aquí... no sé si és a aquesta mà...

I això s'ho va fer quan la guerra, aquells talls.

Agafant el ganivet del revés em vaig tallar tres dits. Nosaltres erem de la cooperativa, que per puguer ser socis vem haver de donar 10 duros en duros de plata. Si no ho portaves en duros de plata no podies fer-te soci.

De la cooperativa.

De la cooperativa, i ens vem fer socis de la cooperativa, i sempre teníem més menjar, d'allà podíem treure un cop a la setmana...

Durant la guerra això.

Durant la guerra.

Perquè clar, no hi havia menjar llavorens.

Però quan obriem la cooperativa estàvem tips, la Maria del Bou deia: "Aquí hi ha carn, tenim pa i un foc a terra per coure la carn". La Maria del Bou l'has coneguda?

No, no la vaig conèixer, sabia que d'allò però no la vaig conèixer.

D: Era carnissera de la plaça tota la vida, la Maria del Bou. Era molt famosa.

H: Quan ella va néixer, segurament la Maria del Bou ja era morta.

D: No, no fa tants anys que és morta la Maria.

A on era la carnisseria de la Maria del Bou?

Saps on està la Maria dels que venen fruita?

Sí, la pagesa.

La de Viladecans, doncs a la part de darrera, que feia cantó.

Ah, sí, ja sé on és, sí, però jo ja no la vaig conèixer.

Però no fa tants anys, ara, que ets jove.

Jo 43.

No, no fa tants anys que és morta la Maria del Bou. Que llavors van posar de depenenta... que li van fotre fora, van posar de depenenta la Maria Dolors.

Sí, encara és viva aquella dona.

Sí, encara és viva, sí. Els que som fills d'aquí coneixem a tothom.

Clar, així vostè va fer de carnissera?

De carnissera, de panadera, em vaig fotre al forn, a foradar llibretes... per portar menjar a casa.

I això durant la guerra. A quin forn va estar durant la guerra?

A Cal Triquines.

Ah, sí? A Cal Triquines va estar?

Tot era incautat, eh?

Clar, tot era del comité, clar.

Del comité, no hi havia res dels amos, no hi eren.

I què recorda de la guerra, a part d'això, dels comités? Dels bombardejors...?

No vaig passar-ho malament, t'ho juro, perquè em vaig sapiguer col·locar aquí a la cooperativa i trèiem bastant de menjar , però hi havia molta gent que passava molta gana, i quan em vaig posar a foradar llibretes venia tota la família i no foradava res, tornava a venir una altra vegada...

Perquè foradar llibretes què vol dir?

Amb un clau havia de foradar conforme havia vingut aquella llibreta. Anava racionat.

I què donaven, llonguets de pa...?

Un trosset així per tot el dia. Es va passar molt malament allà.

I recorda quan van entrar els nacionals?

I tant! Llavors teníem la llibreria aquí davant, del forn aquest de pa... doncs teníem la llibreria allà i el meu pare va dir: "Ja estan aquí, ja estan aquí!" Sortim, i el papa, clar, com que era d'esquerres així, així.

Amb el puny enlaire. Ostres, i entrant els nacionals!

H: I amb la mà esquerra.

D: Quan el van veure, diuen: "No senyor, amb l'altra mà i així!"

I els llibres catalans que tenia, què?

Tot així s'ho van pendre, tot, tot.

Els hi van requisar tot.

Tot, tot, tot lo que els hi va interessar s'ho van portar i no ens hi van donar ni un duro. Llavors el papa va dir: "Què hem de fer?" Agafem tot lo que ens queda i com que la seva germana tenia aquesta llibreria a Santboi, tot lo que teníem: "Tal com vagis venent...!"

Clar, liquidant. Res de res, no?

Ni un duro, ni un duro.

Llavors ell es va posar empleat...

Llavors van començar a Cal Trinxet a obrir i ens vem tornar a posar a treballar, i bé, vem treballar. Erem pobres, però tampoc no és d'aquells que diguis que estas mal. Gent treballadora.

I tenien relació amb els pagesos? Per exemple, per anar a buscar broquils o coliflors...

Com que teníem la llibreria nosaltres, a canvi de llibres anàvem a la Cooperativa d'Esquerra que estava aquí al

Repartidor, que hi havia la Cooperativa d'Esquerra dels pagesos...

Però això després de la guerra?

Amb la guerra!

Durant la guerra.

Anàvem allà amb una senyora que es deia Visita, i quan anàvem allà ja sabia lo que havíem de fer, sacs de patates... trèiem de tot lo que volíem a canvi de llibres! Perquè llavors no sé el que va passar que la gent estimava tant els llibres. Nosaltres compta, que era un calaix, t'ho juro, així de "fondo" i havíem de buidar perquè no ens arribaven els quartos. Trobàvem mil pessetes per terra i no el donàvem importància...

Perquè els diners no valien.

D: No.

H: Si haguessin sigut euros!

D: Tu saps que vem fer les pessetes que vem volguer, i com que deien: "Un llitre d'oli val tant", i com que teníem diners "pues"... Sort del papa que va posar aquella llibreria, vem tenir sort en la guerra per la llibreria.

I llavors això que diu que hi havia al Repartidor, que era una cooperativa, això què era de la CNT...? Allà hi havia una escola al Repartidor, no?

No, al Repartidor hi havia el sindicat de pagesos.

Estava al Repartidor?

Estava al Repartidor. Al costat mateix d'on hi havia les Aigues, allà.

Ah, clar, que allò era el "coro", no? Allò es deia el "coro".

Doncs això.

Encara existeix, encara existeix. Que d'allà van sortir els milicians, o sigui, allà quan els primers dies de la guerra m'han dit que allà es van trobar per marxar cap a la Diagonal o així, o sigui, els voluntaris...

Allà era la Cooperativa dels pagesos.

I allà també llavors també repartien menjar, o sigui, patates...

Sí, molta, molta verdura hi havia, molta verdura.

Jo pensava que la cooperativa de pagesos estava a lo que després va ser el sindicat, que era allà a la Rambla.

No, no. Lo dels pagesos va estar aquí al "coro".

Que el debien traslladar potser quan la guerra, però al principi era aquí. "Bueno, pues" moltes gràcies. Si vol afegir alguna cosa...

Ja t'he explicat que jo he poassat uns anys molt feliços, perquè vig tenir uns fills que em fan molta il.lusió, vaig treballar en una empresa que vaig estar-hi molt a gust, "pues" ja està.

Això li volia preguntar, ara que tiren Can Trinxet què li agradaria, que fessin un monument o posesin alguna placa o alguna cosa?

Sí que m'agradaria, sí.

De que les persones que han treballat... És que totes em diuen que sí, o sigui, que estaria molt maco, no?

Molt maco. T'ho juro, eh? M'agradaria, m'agradaria perquè hi ha records molt macos. Jo tinc records molt macos.

"Bueno, pues" moltes gràcies.